

Володимир Маяковський
Хмарина в штанах

Перекладач: Микола Бажан

Пролог

Вашу мисль,
що на мозку замріялась раптом,
як вигодований лакей на канапці бридкій,
дратуватиму серце скривавленим клаптем,
донесхочу виглумлю, нахабний та їдкий.

У мене в душі — жодного сивого волосу,
немає ніжності старечих літ в ній!
Світ огромивши міццю голосу,
іду — вродливий,
двадцятидвохлітній.

Ніжні!
Ви кохання на скрипки вкладаєте.
Грубіяни кладуть його на литаври й труби.
А себе, от як я, вивернути не здолаєте,
щоб увесь був — самі лише губи!

Ідіть-но учитись —
В батисти віталень захована,
поважна чиновнице ангельської ліги!
І котра губи перегортає розмірковано,
немов куховарка сторінки куховарської книги.

Хочете —
стану від м'яса скажений,

— і, мов небо, міняючись в тонах,-
хочете —
стану ніжний достеменно,
не чоловік, а — хмарина в штанах!

Не вірю, що Ніцци існують прегарні!
Славити знову схотів я
чоловіків, залежаних, як лікарня,
і жінок, заяложених, як прислів'я.

1

Ви гадаєте, це маячня малярії?
Було це,
Було в Одесі.

"Прийду о четвертій",— сказала Марія.

Вісім.
Дев'ять.
Десять.

Ось і вечір
в нічну каламуть
пішов од вікон,-
згрудневілий,
насуплений.
Всі канделябри регочуть та іржуть
в спину щуплу.

Зараз не впізнають мене, здоровила:
жилаве громадище
стогне,
корчиться.

Що може хотіти отакенна брила?
А брилі багато хочеться!

Адже здоровайлові байдуже
і те, що з бронзи він,
і те, що серце — залізко відточене.
Вночі хочеться свій передзвін
сховати в м'яке,
в жіноче.

І ось,
велетенський,
горблюсь у вікні,
лобом до шибки розтопленої тулюся.
Буде любов чи ні?
Яка —
велика чи малюсінька?

Звідки велика в такого тіла?
Мабуть, маленьке,
сумирне любеня,
Воно шарахає від автомобіля.
Любить, коли коночки дзвенять.

Іще й іще,
припавши до дощу,
лицем до лиця обоє,
жду й тремчу,
обризканий громом міського прибою.

Північ, взявши ніж на скін,
наздогнала,
зарізала,-
ото вам його!

Упало дванадцять годин,
як з плахи голова закатованого.

На шибках дощовики сірі
зіскавчались,
плазують низкою,
наче виють химерні звірі
Собору богоматері Паризької.

Проклята!
Що ж, замале іще горе?
Скоро криком перерветься рот.
Чую:
нишком,
наче з ліжка хворий,
сплигнув нерв.
І от,-

спершу почвалав
трохи-трохи,
згодом забігав
стурбовано
й чітко.
Один, потім вдвох і втрьох
вибивають одчайдушну чечітку.

Звалилось на нижньому поверсі щось.

Нерви
великі,
маленькі,
всілякі! —
стрибають скажені,

і ось
вже у нервів ноги залякли!

А ніч по кімнаті тванюку простеле,-
із твані не витягтись обважнілому оку.

Двері зраз залящали,
неначе в готелі
щелепів чути цокіт.

Увійшла ти,
різка, мов "нате!",
мордуючи рукавичок замшу;
промовила:
"Знаєте —
я виходжу заміж".

Що ж, виходьте.
Гаразд.
Покріплюсь.
Бачите — спокійний який!
Наче пульс
покійників.

Пам'ятаєте?
"Гроші,
любов,
Джек Лондон", —
так ви казали часто,
я ж тільки й бачив:
ви — Джіоконда¹,
яку треба вкрати!

І вкрали.

Знову іду стрівати закохання вихорі,
брів осяваючи дуги.

Що ж!

І в домі, що геть увесь вигорів,
часом живуть бездомні волоцюги!

Дратуєте?

"Менше, ніж у жебрака є срібла,
у вас ізумрудів безуму сховано".

Пам'ятайте ж!

Помпея загинула,
коли Везувій було роздратовано!

Гей!

Панове,
яким до вподоби
блюзнірства,
злочини,
бійні,-
чи бачили
найстрашнішу подобу —
лице моє,
коли
я
абсолютно спокійний?

І почуваю —

"я"

малим би для мене було.
Хтось із мене пнеться до нестями.

Алло!

Хто говорить?

Мама?

Мамо!

Син ваш повен прекрасного болю!
Мамо!
В нього серце палає.

Повідомте ж сестер, Люду та Олю,-
він вже дійшов до краю.
Кожне слово,
і жарт, і мрія,
що виригає він ротом крізь судому,
викидається, наче гола повія
з горящого публічного дому.

Люди нюхають —
печеня невже ж яка?
Назганяли народу,
Блискучі!
З касками!
Геть чоботища!.
Гукніть пожежникам:
на серце горяще лізуть з ласками.

Я сам.
Очі насльозені бочками витягну.
Аби от об ребра зіперся.
Виплигну! Виплигну! Виплигну! Виплигну!
Звалилися.
Не виплигнеш із серця!

На лиці спопелілому
із губ — із багать
вираста поцілуйко — обвуглене и невеличке.
Мамо!
Не можу співать.
Вогнем пойнялася серця капличка.

Обгорілі постаті чисел і слів
з черепа,
мов діти із горящого горища.
Так жах,
щоб за небо вхопитися,
звів
"Лузітанії"2 руки зловіщі.

Наляканим людям
в кватирки лети,
стоока заграво, рвися з пристані!
Крик мій останній,-
хоч ти
про те, що палаю, в століття вистогни!

2

Славте мене!
Я не пара великому і багатому.
Над усім, що зроблено,
ставлю "nihil".

Ніколи
нічого не читатиму.
Книги?
Що книги?

Колись я думав —
книги робляться так:
прийшов поет,
уста розтягнув у гримаску
і зразу заспівав натхненний простак,-
будь ласка!

А насправді воно —
доки взятися мають до пісні,
довго ходять, щоб мисль, мовляв, не схибла,
і в мулі серця вовтузиться та кисне
уяви йолопувата вібла.

Доки поет собі римами триндика,
викип'ячує вариво з яложених клаптів,
вулиця корчиться без'язика —
їй нічим кричати й балакати.

Міст вавілонські вежі,
запишавшись, зводимо знову,
а бог
міста на поля та межі
валить,
змішуючи слово.

Вулиця мукою мовчки запихалася.
Крик сторчма вперся в пролиг.
Стовбурчились, в горлі застрягши з галасом,
тулуби таксі та візників кволих.

Груди спішоходили.
Гірш за сухоти.
Місто дорогу тьмою замкнуло.

І коли —
нарешті! —
в майданів прольоти
тисняву паперті з горла зіпхнула,

гадалося:
в хорах архангелового хоралу
бог іде й прирікає до смерті!

А вулиця присіла і загорлала:
"Ходімо жерти!"

Гримірують місту Круппи і Круппики
брови, наставлені сторч,
а в устах
померлих слів розкладаються трупики,
тільки два живуть і гладшають:
"наволоч"
та ще якесь,
здається — "борщ".

Поети, розм'якнувши в тисняві,
кинулись од вулиці з розпатланим чубом:
"Як двома такими виспівать
і панну,
й кохання,
і квітку під дубом?"

А за поетами —
цілі зливи:
студенти,
повії,
підрядчики.
Панове!
Спиніться!
Не жебраки ви,
ви не смієте жебрачити!

Нам, здоровезним,
з дужою хваткою,
їх чавити треба, не слухати нишком,-
їх,
що присмоктались безплатним додатком
до кожного двоспального ліжка!

Чи їх нам уклінно просити:
"Дай снаги мені!"
Благати про гімни,
про ораторії!
Ми самі творці у полум'янім гімні —
в шумі фабрики та лабораторії.

Чого шукатиму в Фаусті,
що в феєричній ракетці
шугає з Мефістофелем небесним паркетом!
Я знаю —
цвях у моїй підметці
жахливіший за фантазію Гете!

Я,
найзлатоустіший,
що з слова одного
голод тамую неситому,
кажу вам:
найменша крихтинка живого
коштовніша за те, що робив й робитиму!

Слухайте!
Мовить,
стогнучи й кричачи,
сьогоднішнього дня зойкогубий Заратустра!

Ми

з лицем-простирадлом, заспаним уночі,
з губами, обвислими, мов люстра,
ми,
каторжники міста-лепрозорія,
де золото й бруд роз'ятрили проказу,-
ми — як блакиття Венецій прозоре,
вмите морями й сонцями відразу!

Плювають, що в Гомера
й Овідія інші
люди за нас,
і що ми — не ті.

Я знаю —
сонце померкло б, уздрівши
наших душ поклади золоті!

Жили й м'язи — певніш за молебні.
Нам не личить благати час!
Ми —
кожен —
стискаєм в руці велебно
світів рушальний пас!

Оце повело на Голгофи естради
Петрограда, Одеси, Києва, Москви,
і кожен кричав
аж до надсади:
"Розіпніть його!
Ви!"

Але мені —
люди

й ті, що завдали муки,-
ви мені над усе дорожчі й ближчі.

Бачили,
як собака лиже руку,
руку, що його періщить?!
Я,
заглушений від сьогоднішніх людей,
наче довгий,
скабрезний анекдот,
бачу того, хто горами часу гряде
і кого не бачить ніхто,

Де око в людини вривається куце,
як орд голодних потік,
в терновім вінку революцій
гряде шістнадцятий рік.

А я вам — його предтеча,
я — скрізь, де болі оті;
на кожній краплині слізної течі
себе розіп'яв на хресті.

Вже годі прощати юрбу образ.
Я випалив душі, де ніжність ростили.
Це важче, аніж подолати враз
тисячу тисяч Бастілій!

І коли,
прихід його
розголошуючи криком,
вийдете до визволителя,
я вам
душу витягну,

розчавлю,
щоб велика! —
і скривавлену, як прапора, дам.

З

Ах, навіщо це,
звідки це
на свята весільні
замірівсь брудний кулай!
Думка надбігла
про божевільні,
і чоло заслони́в одчай.

І —
як під час загибелі дредноута
з останніх сил
шугають в роззявлений люк —
крізь своє
око, роздерте навпіл,
збожеволівши, ліз БурлюкЗ.

Мало не затопивши кров'ю повіки,
виліз,
пішов
ураз,
і з ніжністю, дивною для гладкого чоловіка,
взяв та й промовив:
"Гаразд!"

Гаразд, коли у жовту кофту
душу від оглядин закутано!
Гаразд,
коли кинутий в зуби ешафоту,

крикнуть:

"Пийте какао Ван-Гуттена!"⁴

Миті цієї
бенгальської,
хімерної,
я ні на що не зміняв би,
я ні на...

А з сигарного диму
чаркою лікерною
вистромлялось пропите лице Сєверяніна.

Як ви смієте зватись поетом
і, сіренький, цвірінькати, мов перепел!
Сьогодні
треба
кастетом
краятись світові в черепі!

Ви,
що тільки й маєте мрій —
почути,
"які в нього жарти",
дивіться, як розважаюсь
я —
міський
сутенер та махляр на карти!

Од вас,
що в закоханості мокли,
що з вас кожен
сльозину в століття ллє,
геть піду я,

сонце моноклем
встромивши в розчепірене око своє.

Неймовірно вдягнувшись весь,
я землею піду,
захоплено зустрінутий юрбою,
і, наче пес,
Наполеон потягнеться на шворці переді мною.

Ляже жінкою земля від дотику —
буде хтива човганина м'ясця ця;
речі оживуть —
їхні ротики
засюсюкають:
"цяця, цяця, цяця!"

Раптом
і хмари,
й таке інше хмаряче
порозгойдувалось на небі украй,
мов натовпи білих робітників згарячу
рушили, небу оголосивши страйк.

Грім із-за хмар, скаженіючи, виліз
і ніздрі здорові задирливо висякав.
Гримасою хмурого Бісмарка вкрилось
небесне обличчя на мить одну високо.

І хтось-то,
вчепившись за хмарну штибу,
руки простяг до кафе —
і жінка нібито
і ніжний ніби,
і ніби гарматний лафет.

Ви гадаєте —
це сонце уранці
пестить щічки кафе?
Це знову розстрілювати повстанців
гряде генерал Галіфе!

Вийміть, гулящі, руки із брюк,
хапайте каміння, ножі чи бомби,
коли ж у кого немає рук —
прийшов щоб і бився чолом би!

Ідіть, голодненькі,
спітніленькі
потворки,
закислі в баюнках блохатих!
Ідіть!
Понеділки і вівторки
перекрашуємо кров'ю на свята!

Хай земля пригадає наостанку,
кого хотіла зганьбити!
Земля,
що розгладшала, мов коханка,
яку Ротшільд покинув любити!

Щоб стяг у вогні стрілянини стримів,
як на кожному порядному святі,-
підносьте угору, стовпи ліхтарів,
туші гендлярів розтяті!

Вилаювавсь,
вимолювавсь,
вигострював леза,

перся за кимось,
боки розтинав.

На небі, червоний, немов марсельєза,
стенаючись, захід конав.

Вже божевілля.

Нічого не буде.

Ніч прийде
і з'їсть
шматок.
Бачите —
небо ось знову іудить
жменею оббрижканих зрадою зірок?

Прийшла.
Бенкетує Мамаєм,
задом по місту повзе.
Цю ніч очима не проламаєм,
чорну, немов Азеф!

Щулюсь, зажбурнувшись в корчму бридку
вино на скатерку й на душу ллю негожу,
і бачу:
очі круглі у кутку,
очима в'їлась в серце матір божя.

Чого дарувати з шаблону намальованого
те сяєво п'яниціям на забаву!
Бачиш — знов
голгофника запльованого
шанують менш за Варавву?

Може, оце навмисне я
в людському кишлі
лиця свого не схоронив.
я,
можливо,
найгарніший
з-поміж усіх твоїх синів.

Дай їм,
загрузлим у плісняву радості,
смерті час непохитний,
щоб стали діти, що мають підрости,
хлопчики — батьки,
дівчата — вагітні.
І новим народженням дай обрости
сивизною волхвів метких,
і прийдуть вони —
і будуть дітей хрестить
іменами віршів моїх.

Я, що оспівую машину і Англію,
може, просто,
в найзвичайнісінькому євангелії
тринадцятий апостол.

І коли мій голос
брутально бухає
раз у раз,
цілу добу,
може, Ісус Христос нюхає
душі моєї квітку голубу.

Маріє! Маріє! Маріє!

Пусти, Маріє!

Я не можу на вулицях!

Не хочеш?

Ждеш,

доки щоки проваляться ямкою,

випробуваний всіма,

всіма взятий,

я прийду

й беззубо проплямкаю,

що сьогодні я

"чесний і завзятий".

Маріє,

бачиш —

плечі мої уже щуляться.

На вулицях

люди сало простромлять в чотириповерховому волі,

вистромлять очиці,

заяложені в сорокалітній блудні,-

перехихикуватись,

що шкуринку вчорашньої ласки

— доволі! —

впхали в зуби мені.

Обплакав дощ тротуари,

жене по калюжах журкіт

і над трупом улиць вив'язує зашморги линв,

а на посивілих віях —

так! —

на віях морозної бурульки

сльози з очей —

так! —

з похилих очей перехняблених ринв.

Всіх перехожих морда дощу обсмоктала,
а в екіпажах вилискував за ситим атлетом атлет:
лопались люди,
проївшись наскрізь,
і точилось крізь шпарини сало,
каламутною річкою з екіпажів спливала
вкупі з висмоктаною булкою
жваканина старих котлет.

Маріє!

Як в зажиріле вухо впихнути їм лагідне слово?
Птиця
має пісні чудесні,
співає,
голодна й дзвінка,
а я ж людина, Маріє,
звичайна,
вихрякнута сухотною ніччю в руку закаляну Пресні.

Маріє, хочеш такого?
Пусти, Маріє!
Корчами пальців затисну я горло залізне дзвінка!

Маріє!

Скаженіють вулиці зсудомлені.
На шиї пошмугляній пальців дряпки.

Відчини!

Боляче!

Бачиш — застромлені
у вічі з дамських шляпок шпильки!

Пустила,
Дитинко!
Не лякайся,
що в мене на карку волон'ячій
підпочереві жінки мокрим горбом сидять,-
це крізь життя я тягну
мільйони чистих любовей, славословлячи,
та мільйон мільйонів маленьких брудних любенят.

Не лякайся,
що знову
зневірений в щасті, я
припаду до тисяч гарненьких лиць,-
"закохані в Маяковського!" —
та це ж династія
у серці божевільного запанувалих цариць.

Маріє, ближче!

Чи в роздягнутім безстидстві,
чи в тремтінні невгавнім,
але дай мені губи твої нерозквітлі:
ніколи я з серцем не жив іше в травні,-
а в минулім житті
є сотні лиш квітнів.

Маріє!
Поет сонети співа до Тіани,
а я —

весь із м'яса,
чоловік увесь —
тіла твого просто благаю,
як благають християни
"хліба повсякденного
дай нам днесь".

Маріє — дай!

Маріє!
Я боюсь забути твоє ім'я,
як боїться забути поет
якесь-то
в муках ночей народжене слово,
рівне величчю богу.
Тіло твоє
берегтиму й любитиму я,
як солдат,
обрубаний війною,
нікчемний,
нічий,
береже свою єдину ногу.

Маріє —
не хочеш?
Не хочеш!

Ха!

Значить — ізнов
темно й похмуро
серце візьму,
щоб сльозами обляпать,
щоб нести,

наче пес,
що несе у конуру
розчавлену поїздом лапу.

Кров із серця дорозі розрадою,
квітами липне на поросі кітеля.
Тисячу разів обтанцює Іродіадою
сонце землю —
голову Хрестителя.

І коли мою кількість літ
витанцює до кінця —
мільйоном кровінок простелеться слід
до дому мого вітця.

Вилізу
брудний (по канавах ночував),
на людину не схожий,
схилюсь
і скажу йому тихі слова:

— Послухайте, пане боже!

Хіба вам не обридло
очі дебели
щоденно вимочувать в хмаринних драглях?
Нумо — знаєте —
влаштуймо релі
на дереві вивчення добра та зла!
Всюдисущий, страв відвідаєш кожную копу,
а вина виставимо такі чудові,
що захочеться вдарити кі-ка-пу
похмурому апостолу Петрові.
А в раю знову оселимо Євеняток:

накажи —
сьогодні, цієї ночі ж
з усіх бульварів найліпших дівчаток
я притягну тобі.
Хочеш?

Не хочеш?
Хитаєш головою, патлатий?
Брови нахмурюєш знов?
Ти думаєш,
цей,
за тобою, крилатий,
знає, що таке любов?

Я теж ангел; я був ним не раз —
визирав ув око баранчиком білим,
та зліплених з севрської муки ваз
більш не хочу дарувати кобилам.

Всемогутній, ти вигadaв пару рук,
зробив,
що в кожного є голова,-
чому ж ти не вигadaв,
щоб було без мук
цілувать, цілувать, цілувать?!

Я думав — ти божище всемогутньої слави,
а ти — боженятко маленьке з раю.
Бачиш, я нахиляюсь,
з-за халяви
захалявного ножика добуваю.
Шахраї крилаті,
туліться в юрбу смутну!
Тремтять з переляканої тряски!

Я тебе, пропахченого ладаном, розітну
звідси аж до Аляски!

Пустіть!
Мене не зупините.
Чи брешу,
чи маю право,
але не можу бути більш спокійний.

Дивіться —
зорі знов люто й криваво
мордують небо у бійні!

Гей, ви!
Небо!
Скиньте шляпу!
Я йду!

Глухо.
Всесвіт спить,
поклавши на лапу
з кліщами зір величезне вухо.

1915

1 Джіоконда — славетна картина Леонардо да Вінчі.
1913 року її були вкрали з Лувру, потім знайшли.
2 "Лузітанія" — англійський пароплав, потоплений
німецьким підводним човном у 1915 році.
3 Бурлюк Давид — художник, приятель Маяковського.
4 Цю фразу погодився вигукнути на ешафоті
засуджений на страту, як рекламу фірми Ван-Гуттен.